

Debatt

Bygga eller gräva i våra kommuner – kräver samtycke!

Riksdagen har nu beslutat att åter tillåta uranbrytning från och med 1 januari 2026 – och dessutom undanta verksamheter med små uranmängder från tillståndskrav och därmed från kommunernas veto. För invånare i de nordligaste länen är det avgörande att vetorätten bevaras.

Det kommunala självstyret är inte en formalitet – det är Sveriges sätt att väga nationella intressen mot lokala konsekvenser. När vetot urholkas minskar också invånarnas reella inflytande över beslut som påverkar deras vardag, vatten, mark och hälsa i generationer.

Idag handlar det om Uran – nästa gång tvångsbygger någon vindkraftverk.

Röster för ett slopat veto pratar om kortare tillståndprocesser. Kortsiktigt kan man frestas att tro att det finns tidsvinster i detta. Men utan ett lokalt mandat följer överklaganden, polarisering och förlorad legitimitet. Ett kommunalt veto tvingar investerande bolag och stat att göra hemläxan: tidiga samråd, öppna data om risker, tydliga garantier för efterbehandling och ekonomi. Det spar tid i längden. Ett starkt kommunalt veto är en ventil som förebygger långvariga konflikter. Ett lokalt godkännande är en konkurrensfördel – inte ett hinder.

Små företag och stora industrier

Små företag har ofta ekonomisk nytta av att stora industrier etablerar sig på platser. Det ger underleverantörsuppdrag och möjligheter att anställa medarbetare och skapa tillväxt. Men små företag är också utsatta genom ett underläge gentemot stora aktörer. När saker inte går som det är tänkt, så kan en stor industriaktör dra sig ut och satsa i en annan del av världen. Småföretagaren som både verkar och bor på orten, kanske har drivit företag på platsen i generationer. De sysselsätter inte sällan flera familjemedlemmar. För att detta småföretagande skall vara hållbart över tid är det viktigt att det kommunala vetot säkerställer den lokala ortens långsiktiga intresse, då detta oftast sammanfaller med småföretagaren och familjeföretaget.

Aktuellt just nu - Uran som inte är vilken råvara som helst

Uran och dess sönderfallsprodukter är radioaktiva. Riskerna skiljer sig från mycket annan gruvverksamhet, både vad gäller strålskydd och långlivat avfall. Ansvar för att drift sker säkert skall självklart vara industrins. Konsekvenserna av sådan brytning landar på invånare i de områden industrin skall ske. Konsekvenserna lever kvar långt efter att industrin lämnat efter brytningen slut. Kommuner och invånare står med konsekvenser och det långsiktiga ansvaret och måste självklart ha sista ordet där riskerna bärs lokalt. I norr är vattendragen dricksvattentäkt, fiskegrund och industriell infrastruktur på samma gång. Efter en gruvas livslängd återstår ofta dammar, lakvatten och kulvertar – i generationer. Kommuninvånarna ska inte behöva oroa sig för att bli stående med notan om något går fel. Vetot ger dem förhandlingsstyrka att kräva robusta finansiella säkerheter och villkor innan spaden sätts i marken.

Nationell energipolitik kräver lokal legitimitet

Sverige kan vilja säkra uran för kärnkraften, men politiska mål uppnås inte genom att köra över dem som berörs mest. Riksdagens beslut klassar uran som koncessionsmineral och tar bort vetot för verksamheter som hanterar små uranmängder. Redan det skapar en gråzon där stegvis utökning kan ske utan lokal kontroll. Att ytterligare inskränka vetot vore att begära socialt motstånd.

Vår uppmaning

1. **Behåll och förtydliga det kommunala vetot för all verksamhet.**
2. **Inför skärpta krav på finansiella säkerheter och efterbehandling** så att skattebetalare inte bär långsiktiga risker.
3. **Låt kommunerna i Sverige och invånare vara medskapare, inte åskådare.** Det är här konsekvenserna hamnar – därför måste också beslutskraften finnas här.

Vetorätten handlar just nu om en gruvfråga och Uran. Men i det långa loppet handlar den om förtroende. Bevara kommunernas veto – för demokratins, naturens och Sveriges landsbygds framtids skull.

Mats Assarsson, Förbundsordförande, Företagarförbundet (FF)

Norrlandsgruppen för Företagarförbundet

Emanuel Wiklund, Storuman, Sofie Lundberg Nilsson, Arvidsjaur, Mathias Bäcklund, Lycksele, Daniel Karlsson, Ånge, Helen Bolstad, Stensele

www.ff.se

Företagarförbundet är en ideell och partipolitiskt obunden organisation, som sedan 1936 arbetar för att göra det bättre, enklare och tryggare att starta och driva samt utveckla småföretag i Sverige. Att skapa opinion om och öka förståelsen för småföretagarnas roll samt betydelse i samhällsutvecklingen och för tillväxten är kärnan i vår verksamhet. Därutöver levererar vi kvalificerade förmåner och tjänster till våra medlemmar.